

Handläggare Madeleine Hagerth
Telefon 08-508 21 051

Kvalitetsredovisning för kommunala förskolor i Älvsjö 2016

Strukturella förutsättningar och organisation

Organisation

Förskolorna ingår i verksamhetsområdet barn, ungdom och vuxna. Där ingår också individ- och familjeomsorgens enheter samt enheten för fritid. Verksamhetsområdet leds av en verksamhetsområdeschef.

Förskoleorganisationen är uppdelad i sex resultatenheter, som var och en leds av en förskolechef. I respektive resultatenhet finns en pedagogisk ledare och någon form av administrativ assistent.

Enhet 1		Enhet 2	
Akleja	Aklejavägen 19	Lillskogen	Karlslundsvägen 10
Långsjö	Gårdsstigen 19	Matrisen	Långsjövägen 14
Rödkulla	Långsjövägen 56	Älvs skogen	Långsjövägen 33
Våga vilja	Gårdsstigen 1	Solkatten	Älvsjövägen 62
Enhet 3		Enhet 4	
Baltazar	Västerängsvägen 5	Skogsglantan	Sulvägen 62
Muminstugan	Vantörsvägen 150	Trollsländan	Sulvägen 22
Snöripan	Snöripsvägen 32	Eken	Sulvägen 52 A
		Öppna förskolan	Älvsjö stationsgata 21
Enhet 5		Enhet 6	
Citrusgården	Folkparksvägen 161	Sjöstjärnan	Rävnäsvägen 77-79
Prästängen	Prästgårdsgränd 16	Sylvester	Sylvestervägen 2-6
Solängen	Solberga Ängsväg 4	Äppelängen	Täckhammarsvägen 21

Förutsättningar

Barn

Inskrivna Barn	Små 1-3 år	Stora 4-5 år	Totalt	Antal barn med annat modersmål	Antal språk
2014-10-15	615	545	1 160	277 (24%)	49
2015-10-15	614	548	1 162	196 (17%)	50
2016-10-15	565	547	1 112	226 (20%)	50

Antalet inskrivna barn har minskat markant under andra halvåret 2016.

Personal (omräknat till årsarbetare)

Anställda	Barnskötare	Förskollärare	Övriga	Totalt	Varav resurs	Antal personal med annat modersmål	Antal språk
2014-10-15	151,35	89,91	4,75	231,60	18,20	49 (19%)	24
2015-10-15	144,53	80,44	7,53	232,50	15,25	38 (16%)	23
2016-10-15	138,30	81,80	-	220,10	16,50	52 (27%)	23

Ovanstående siffror är lämnade som den årliga statistiken till Statistiska centralbyrån (SCB) från Sweco enligt deras mätningar med utdrag från datasystemen BoSko och Lisa (förutom språk).

Indikatorer

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel enheter som genomför systematiskt barnsäkerhetsarbete	100 %			100 %	100 %	tas fram av nämnden	2016
  Andel förskollärare av totalt antal anställda (Årsarbetare)	40,2 %	1 %	39 %		43 %	40 %	VB 2016
Analys							
Stadens definition av vad som räknas som förskollärare har ändrats sedan målet sattes vilket är förklaringen till att årsmålet inte uppfyllts. Vid rekrytering strävar förskolecheferna efter att det finns minst en förskollärare i varje arbetslag för att säkerställa att man har rätt kompetens för uppdraget.							
  Andel förskollärare med kompetens inom genuspedagogik/nor	20 %	0 %	21 %		1 %	Öka	2016

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
mkritik							
  Andel förskolor med mindre än 25 procent förskollärare	0 %			0 %	0 %	0 %	2016
  Andel nöjda föräldrar	86 %	83 %	89 %	88 %	87 %	85 %	2016
							
Analys							
Periodens utfall har minskat med 2 procentenheter från 2015 men ligger på stadens genomsnitt. Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen har sjunkit både i staden som helhet och i Älvsjö. En låg svarsfrekvens kan vara en orsak till att utfallet blivit lägre.							
  Antal barn per grupp	15,6 barn/avd.			15,5 barn/avd.	16	16	VB 2016
  Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	5,5 st			5 st	5,2	4,9	VB 2016
Analys							
Färre småbarnsavdelningar från 30 till 29 och färre avdelningar totalt från 74 till 72, vilket medför att avdelningarna i snitt också har mer barn.							

Förskoleundersökningen visar att indexet avseende *Kost, rörelse och hälsa* har ökat från 81 % nöjda föräldrar 2014, 83 % 2015 till 84 % 2016. Resultatet är det högsta i staden. Indexet varierar mellan förskolorna från 57 % till 98 %. Skillnaden mellan förskolorna har ökat med 11 procentenhet från 2015. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka.

Förskoleundersökningen visar att indexet avseende *Nöjdhet, trygghet och rekommendation* har varierat från 80 % nöjda föräldrar 2013, 86 % 2014, 88 % 2015, till 86 % 2016. Indexet varierar mellan förskolorna från 55 % till 99 %. Skillnaden mellan förskolorna har ökat med 19 procentenhet från 2015. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka.

Även indikatorn för *Andel nöjda föräldrar* har varierat från 83 % 2013, 87 % 2014, 88 % 2015 till 86 % 2016. Indexet varierar mellan förskolorna från 51 % till 100 %. Skillnaden mellan förskolorna har ökat med 24 procentenhet från 2015. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka.

Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

Kvalitetsarbetets genomförande

Med utgångspunkt i läroplanen och kommunfullmäktiges budget samt föregående års kvalitetsredovisning har verksamhetsområdeschefen tillsammans med utvecklingssekreteraren i förvaltningsledningen reviderat förslag till nämndmål,

förväntade resultat och indikatorer för förskolan. Stadsdelsnämnden fastställde dessa i samband med beslut om verksamhetsplan och budget för 2016.

Nämndmålen täcker in vart och ett av läroplansområdena; *normer och värden, utveckling och lärande, barns inflytande, förskola och hem* samt *samverkan med skolan*. Till läroplansområdena har också nämndmål kopplats gällande miljö- och klimatbelastningen, kultur samt demokrati.

Förskoleenheterna har i sina verksamhetsplaner arbetat fram enhetsspecifika mål med tillhörande förväntade resultat, arbetssätt, resursanvändning och planer för uppföljning och utveckling. Enhetsmålen har utgått ifrån nämndens mål. Varje förskoleenhet har också skrivit in de enhetsmål som vänder sig till brukarna i sina kvalitetsgarantier för 2016. Verksamhetsområdeschefen har tillsammans med utvecklingssekreteraren gått igenom förskolornas förslag till kvalitetsgarantier. Slutligen har dessa fastställts av stadsdelsnämnden.

Enheterna har i sina kvalitetsredovisningar beskrivit hur det systematiska kvalitetsarbetet är organiserat inom respektive förskola och för hela resultatenheten. Det finns en tydlig systematik i enheternas kvalitetsarbete och pedagogerna är delaktiga i exempelvis utvecklingsgrupper, kvalitetsgrupper och forum för avdelningsansvariga. Varje förskola har genomfört en utvärdering av sitt arbete och beskrivit vilka enhetsmål och förväntade resultat man har uppnått och hur man nått dessa. Som underlag för självvärderingen används bland annat reflektionsprotokoll, pedagogisk dokumentation, barnintervjuer, förskoleundersökningen och självvärderingsmaterialet för indikatorn *Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling*. Förskolepersonalen lägger stort fokus på att följa upp vad barnen får ut av verksamheten för att kunna förändra och utveckla den.

Verksamhetsområdeschefen har tillsammans med utvecklingssekreteraren genomfört dialogmöten med samtliga sex enheter där förskolechef, pedagogisk ledare samt personalrepresentanter från förskolorna deltagit. Analysen från dessa dialogmöten liksom enheternas kvalitetsredovisningar har legat till grund för årets kvalitetsredovisning för Älvsjös kommunala förskolor. Denna kvalitetsredovisning stäms slutligen av med förskolechefer och pedagogiska ledare.

Enheternas kvalitetsredovisningar håller en allt högre kvalitet år efter år. De förväntade resultaten har medfört att förskolorna på ett mycket tydligare sätt redogör för sina resultat och sin måluppfyllelse. Enheterna är tydliga med vilka specifika metoder som används för att följa upp olika enhetsmål. Särskilt fokus har lagts på bedömning och analys. Kvalitén i detta har också blivit högre för varje år. Den nya webbaserade kvalitetsindikatorn har underlättat arbetet med självvärderingen.

Bedömningen av likvärdigheten mellan förskolorna har granskats mer ingående sedan 2014. Metoderna för och beskrivningarna av likvärdighetsaspekter på förskolenivå behöver dock fortfarande utvecklas.

Ledarskapet är centralt för hur enheternas kvalitetsarbete fungerar. För att stärka det pedagogiska utvecklingsarbetet har därför varje enhet både en förskolechef och en pedagogisk ledare.

Det finns en gemensam *handlingsplan för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling* som har utarbetats och reviderats tillsammans med förskolecheferna och de pedagogiska ledarna. Ett kvalitetsutvecklingsarbete med fokus på barns språk- och kunskapsutveckling, pedagogisk dokumentation samt praktisk IT- och mediekompetens har pågått under flera år.

Målet är att förskolorna ska hålla en jämn och hög kvalitet och att Älvsjö ska ha en likvärdig förskoleverksamhet.

Bedömningsunderlag och källor för måluppfyllelsen

- Förskoleenheternas kvalitetsredovisningar med bedömningar av om det förväntade resultatet uppnåtts för enhetsmålen.
- De olika delarna i stadens webbaserade kvalitetsindikator (WKI).
- Stadens förskoleundersökning.
- Förvaltningens dialogmöten med resultatenheterna utifrån deras respektive kvalitetsredovisning.
- Förvaltningens bedömning av om det förväntade resultatet uppnåtts för nämndens mål och indikatorer.
- Skolinspektionens tillsyn och granskning av kvalitén.

Bedömning av måluppfyllelsen

Normer och värden

NÄMNDMÅL

Förskolans arbetssätt utvecklar barnens förmågor inom samtliga läroplansområden

Förväntat resultat för stadsdelsnämnden

- Förskolorna uppfyller sina enhetsmål med förväntade resultat för normer och värden.
- Målvärdet för indikatorerna och för kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen uppnås.

Resultat

Förskolorna har uppfyllt sina enhetsmål och förväntade resultat och har uppfyllt årsmålet för indikatorn kopplat till nämndmålet.

Likabehandlingsplanerna, som är upprättade på varje förskola, har reviderats under året. Likabehandlingsplanerna uttrycker tydligt att förskolan tar avstånd från alla tendenser till trakasserier och kränkande behandling. Föräldrarna informeras och är

delaktiga i diskussioner om likabehandlingsplanen och barnen är delaktiga genom den dagliga verksamheten. Förskolorna arbetar ständigt med värdegrundsarbetet.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende normer och värden	90 %	91 %	90 %		2016

Förskoleundersökningen visar att indexet avseende målområdet *Normer och värden* har varierat från 89 % nöjda föräldrar 2014, 91 % 2015 till 90 % 2016. Påpekas bör att frågan gällande barns inflytande också flyttats hit men redovisas under sitt målområde.

Mitt barn känner sig tryggt; från 90 %, 91 % till 90 %

Mitt barn uppmuntras i att utveckla sina sociala förmågor; från 89 %, 90 % till 89 %

Barnen på förskolan ges lika möjligheter att utvecklas oberoende av kön, etnisk tillhörighet, religion eller funktionsnedsättning (ny fråga 2015);

från 92 % till 91%

Personalen på förskolan bemöter mitt barn på ett respektfullt sätt (flyttad hit 2016);

från 91 %, 93 % till 91%.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Normer och värden*.

I Älvsjös *Handlingsplan för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling* framgår att personalen måste inta ett interkulturellt förhållningssätt i vilket olikheter ses som en tillgång. Alla barn behöver bekräftelse och bli sedda som de är. Handlingsplanen, som innehåller både checklista och diskussionsfrågor, har reviderats och implementerats fortlöpande.

Samarbetet med Älvsjö bibliotek i läsprojektet har medfört att pedagogerna har fått syn på flera normbrytande böcker och därmed blivit medvetna om vilka normer som förmedlas genom böckerna.

Övervägande delen av pedagogerna är medvetna om vikten av sitt förhållningssätt och lekmiljöns pedagogiska betydelse i arbetet med barnen kring normer och värden. Pedagogernas bemötande och förhållningssätt om genus, interkulturellt perspektiv och synen på olikhet som tillgång speglas i barngrupperna. Barnen visar förståelse för varandra i det sociala samspelet oavsett ålder, kön och etnisk tillhörighet.

Miljön på flertalet av förskolorna är nu mer könsöverskridande och speglar mångfalden i samhället mer men behöver utvecklas ytterligare. Genom den pedagogiska dokumentationen synliggörs hur och med vad barnen leker. De uppmuntras och utmanas att prova på det de vanligtvis inte väljer utifrån ålder och

kön. Flera barn visar nu ett större intresse för olika kulturer, familjekonstellationer och funktionsnedsättningar.

Det projektinriktade arbetssättet ger barnen mer tid till att utforska, reflektera, skapa och lära samt skapar möjlighet för dem att samarbeta och diskutera sig fram till kompromisser men också till att bli självständiga individer. Barnen försöker vid konflikter kompromissa och berätta hur de känner och tänker. Dramaleken har dessutom gett barnen möjlighet att leva sig in i olika känslouttryck.

Närvarande pedagoger, tydliga rutiner och mindre barngrupper skapar ett större lugn och tolerans i grupperna. Pedagogerna behöver bli bättre på att stanna upp och reflektera tillsammans med barnen, som i sin tur behöver få tid på sig att upprepa, pröva igen och att inte ha för bråttom.

Föräldrarna behöver känna att de och deras barn blir sedda och bekräftade av all personal vid lämning och hämtning för att uppleva att de blir bemötta på ett respektfullt sätt.

Som framgångsfaktorer har förskolorna framhållit betydelsen av kontinuitet i personalgruppen, värdegrundsarbetet, att inta ett positivt och tillåtande förhållningssätt, att använda miljön som den tredje pedagogen, att arbeta i smågrupper samt att vara delaktiga och närvarande pedagoger med en tro på det kompetenta barnet. Det är dessutom viktigt att skapa tillfällen för pedagogerna att mötas mellan avdelningar, förskolor och förskoleenheter för att sprida goda exempel.

Inom läroplansområdet *Normer och värden* varierar värdet på indexet i förskoleundersökningen mellan förskolorna från 73 % till 97 %. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka. Skillnaden har ökat med 1 procentenhet från 2015.

Utveckling och Lärande

NÄMNDMÅL

Förskolans arbetssätt utvecklar barnens förmågor inom samtliga läroplansområden

NÄMNDMÅL:

Stadsdelsnämndens verksamheter erbjuder kultur och eget skapande

NÄMNDMÅL:

Älvsjös verksamheter är klimat- och miljöanpassade

Förväntat resultat för stadsdelsnämnden

- Förskolorna uppfyller sina enhetsmål med förväntade resultat för utveckling och lärande.
- Målvärdet för indikatorerna och för kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen uppnås.

- Förskolorna erbjuder kultur både för, med och av barn.

Resultat

Förskolorna har uppfyllt sina enhetsmål och förväntade resultat, ligger kvar på samma nivå för indikatorn om föräldrarnas nöjdhet och har uppnått årsmålet för andelen ekologiska livsmedel.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 2. Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning en avseende utveckling och lärande	82 %			82 %	83 %		2016
Analys							
Periodens utfall ligger kvar på samma nivå som 2015. Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen har sjunkit både i staden som helhet och i Älvsjö. En låg svarsfrekvens kan vara en orsak till att utfallet inte ökat.							

Förskoleundersökningen visar att indexet avseende målområdet *Utveckling och lärande* har ökat från 72 % nöjda föräldrar 2013, 77 % 2014, 82 % 2015 till 82 % 2016.

Den pedagogiska miljön uppmuntrar till lek, utveckling och lärande;

från 79 %, 85 %, 88 % till 88 %

Mitt barn uppmuntras till att utveckla sitt språk;

från 82 %, 85 %, 89 % till 87 %

Mitt barn uppmuntras till att utveckla sitt matematiska tänkande;

från 77 %, 80 %, 83 % till 83 %

Mitt barn uppmuntras till att utveckla sin förståelse för naturvetenskapliga fenomen;

från 79 %, 85 %, 88 % till 85 %

Mitt barn uppmuntras till att utveckla sin förmåga att skapa och uttrycka sig i olika former;

från 79 %, 88 % till 87 %

Mitt barn ges möjlighet att ta del av och möta olika sorters kulturutbud på och utanför förskolan;

från 49 %, 48 %, 60 % till 63 %.

Förskoleundersökningen visar också att indexet avseende *Kost, rörelse och hälsa* stadigt har ökat från 76 % nöjda föräldrar 2013, 81 % 2014, 83 % 2015 till 84 % 2016.

Mitt barn serveras en varierad och näringsrik mat;

88 % 2014, 2015 och 2016.

Mitt barn uppmuntras till fysiska aktiviteter;

från 76 %, 81 %, 84 % till 85 %.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden av totalt inköpta måltider och livsmedel	45 % förskola	46 % förskola	35 %	35 %	2016

Andelen ekologiska livsmedel är relativt hög för förskolorna. Stadsdelens verksamheter ligger i genomsnitt på 36 % medan förskolorna ligger på 45 %. Detta är en minskning från 2015 med 1 procentenhet.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Utveckling och lärande*.

Språk och kommunikation

Handlingsplanen för förskolans arbete med barns språk- och kunskapsutveckling med strategier för det språkutvecklande arbetet utgör en gemensam grund.

Samarbetet med Älvsjö bibliotek i projektet *Läsglädje i förskolan* har slutförts under året och bidragit till att pedagogerna fått en större medvetenhet om hur och vad man läser för barnen. Pedagogerna har lärt sig läsa undertexter, att läsa bilder och samtala om dem samt att bearbeta boken med lärplattor, bild, drama, sång, musik, samt rim och ramsor. Pedagogernas arbetsmetoder har också förändrats mot större lyhördhet för barnens tankar och mer samtal med barnen. Pedagogerna har förändrat sin syn på barnlitteratur och blivit mer nyfikna på nyutkomna böcker.

Barnen har fått ett större intresse för olika bokgenrer och framförallt faktaböcker. Barnens reflektioner har skapat bra samtalsstunder där barnens språk- och kommunikationsutveckling stärkts. Barnen har fått ett berikat ordförråd, ökat intresse för bokstäver, ord, skrift och symboler. Även föräldrar har gett uttryck för att projektet har bidragit till att de blivit mer medvetna om läsningens betydelse för barns språkutveckling.

Många barn har utvecklat sitt sätt att samtala och diskutera med varandra och med vuxna. Vissa barn argumenterar och då speciellt vid starka känsloupplevelser som konflikter.

Som framgångsfaktor har förskolorna framhållit att arbeta i smågrupper, där barnen fått utrymme att våga mer, uttrycka sig på olika sätt, synas, komma till tals och bli lyssnade till. Det finns nu en större medvetenhet hos pedagogerna kring läsning och barnen erbjuds idag ett större utbud av böcker och läsning liksom att boken integreras mer i verksamheten. Alla förskolor gör biblioteksbesök med barnen regelbundet och medvetenheten i besöken har ökat liksom samarbetet med biblioteket.

Förskolorna behöver arbeta vidare med pedagogisk dokumentation för att kunna följa, dokumentera och stimulera barnens förändrade språkutveckling.

Matematik

Matematik är nu tillgängligt på förskolorna. Pedagogerna har blivit bättre på att ge barnen många tillfällen till matematiskt tänkande som att förstå mängd, antal, ordning, mätning, tid samt möjlighet till experimentering, sortering och klassificering. Barnen använder sig av räkneord och jämförelseord och räknar spontant olika saker under dagen. De löser matematiska problem när de spelar spel, använder matematikappar på lärplattor och samtalar om tid.

Pedagogerna behöver bli mer medvetna om matematikens ständiga närvaro och knyta samman matematik med andra ämnen som dans, musik, drama, skapande osv.

Naturvetenskap och teknik

Fortbildning i naturvetenskap och teknik 7,5 hp genomfördes 2015 genom *Förskolelyftet* på Södertörns högskola. Pedagogerna har därigenom fått ökad kompetens och insikt inom området och de kan utmana barnen i ämnet bättre. Några förskolor har införskaffat naturvetenskapslådor innehållande olika material för att experimentera, vilket har väckt barnens intresse för naturvetenskap.

Flera av de pedagogiska miljöerna har förstärkts med sandbord, ljusbord, lärplattor, högtalare, projektorer och overheadapparater, vilket har ökat ett utforskande och undersökande arbetssätt. Reflektion och analys tillsammans med barnen har blivit en naturlig del av verksamheten.

Barnen har ett stort intresse för bygg och konstruktion i sina lekar och de dokumenterar sina byggen i lärplattor och ritningar.

Många förskolor använder skogen som pedagogiskt rum där barnen har fått goda möjligheter att utforska naturen med växter, djur och naturfenomen samt de olika årstiderna. Barnen har getts möjlighet att utveckla intresse och förståelse för naturens olika kretslopp och för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra. Barnen har skapat mycket med natur- och återvinningsmaterial.

Pedagogerna behöver föra in mer informations- och kommunikationsteknik (IKT) i det projekterande arbetssättet. De behöver därmed bli mer hemma med arbetsverktygen. I arbetet med pedagogisk dokumentation ska barnen få använda sig mer av IKT. Fler förskolor behöver också införskaffa naturvetenskapslådor och lärmiljöerna behöver ses över på samtliga förskolor såväl ute som inne. En checklista har tagits fram för ett basutbud.

Kultur

Stadens kulturbegrepp innefattar både besök på teater, konserter och museer men också möjligheten för barnen att själva få skapa och uttrycka sig. Förskolorna erbjuder många olika former av kultur både för, med och av barn. Exempel *för barn* är besök på biblioteket, Dramaten, Operan, Teater Titt ut, Skansen, Wasa

museet, Naturhistoriska museet, Fjärilshuset, Spårvägmuseet, dansmuseet, musikföreställningar, parkteater och dansens dag i Kristallparken eller att olika kulturevenemang besökt förskolorna. Exempel på *med och av barn* är estetiska uttrycksformer som fingerdockor, dans, musik, bild och form samt barnens berättande och gestaltande av sagor eller självupplevda händelser.

Barnen får ta del av traditioner som lucia, jul, påsk, midsommar och förskolans dag och de tar ofta initiativ till att pedagoger och barn tillsammans ska leka traditionella lekar ute.

Förvaltningen tolkar det relativt låga resultatet från förskoleundersökningen att förskolorna måste bli än bättre på att beskriva för föräldrarna vad som erbjuds och genomförs inom detta område. Dialog behöver också föras med föräldrarna om vilka förväntningar de har på förskolan inom kulturområdet.

Klimat och miljö

De flesta av förskolepersonalen har gått Kemikaliecentrums webbutbildning i kemikalismart förskola och målet är att nå nivå 1 i *Vägledning för kemikaliesmart förskola*. Förskolorna har börjat rensa ut plaster och lekmaterial både i kök och i lärmiljöer. Barnen är aktiva i källsorteringen på avdelningarna och flertalet förskolor använder återvinningsmaterial i sina pedagogiska lärmiljöer. Detta ger barnen större möjligheter att utforska och använda det på ett mångsidigt sätt. Barnen tillverkar också egna leksaker, vilket blir mer ekonomiskt, i förhållande till färdiga leksaker.

Fyra förskolor är energiagenter och detta har inneburit att barnen har fått ökad förståelse för att använda våra resurser sparsamt. Energiagenterna är en metod som syftar till att, genom att ta vara på barnens entusiasm och nyfikenhet, minska energianvändningen i SISAB:s bestånd av förskolor i Stockholm.

De flesta förskolor deltar i skräpplockardagarna. Barnen diskuterar och reflekterar över kretsloppet och kommer fram till att vi människor påverkar och är en del av miljön.

Två förskolor är Grön Flagg certifierade och flera arbetar aktivt för att bli det.

Förskolorna har fortsatt arbetet med att öka andelen ekologiska livsmedel och undviker konserver. Kökspersonalen samarbetar inom enheterna och har bland annat gått fortbildning om klimatsmart och ekologisk mat. Vegetarisk mat serveras på flera förskolor och matsvinnet har minskat.

Nämnden har i budget 2017 ansökt om medel för att ytterligare material behöver bytas ut, exempelvis sovdrassar och köksgeråd för att få en giftfri förskola.

Sammantaget

Förskolorna arbetar mer och mer i projektform samt använder oftare den pedagogiska dokumentationen för reflektion också tillsammans med barnen. Barnen har getts möjlighet att, i mindre grupper, utforska och få kunskap kring språk, matematik, naturvetenskap, teknik, kultur och en miljövänlig livsstil. Det finns fortfarande mycket kvar att utveckla med det projektinriktade arbetssättet

liksom med den pedagogiska dokumentationen för att synliggöra barnens förändrade lärande.

Flertalet av pedagogerna har genomgått fortbildningssatsningen i pedagogisk dokumentation. Utvecklingssamtalen kan fortsätta utvecklas och bli mer givande när dokumentationerna finns som underlag för samtalen. Föräldrarna kan därmed få ökad förståelse för hur förskolan arbetar kring hur deras barn utvecklas och lär. Föräldrarna är fortfarande inte helt nöjda med hur barnens utveckling och lärande synliggörs och dokumenteras.

Vad gäller pedagogernas självvärdering, som i stor utsträckning omfattar detta läroplansområde, så framgår detta under rubriken *Kvalitetsindikatorn* längre fram.

Som framgångsfaktorer har pedagogerna lyft fram att de i sin roll är närvarande, lyssnande, frågande, möjlighetsgörande, gränsöverskridande, utmanande, dokumenterande och reflekterande tillsammans med barnen. Förskolornas workshop eller dylikt ger möjlighet att delge kollegorna olika arbetssätt som bidrar till utveckling.

Förskolorna behöver arbeta vidare med pedagogisk dokumentation för att kunna följa, dokumentera, stimulera och synliggöra barnens förändrade utveckling och lärande.

Inom läroplansområdet *Utveckling och lärande* varierar värdet på indexet i förskoleundersökningen mellan förskolorna från 59 % till 95 %. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka. Skillnaden har ökat 7 procentenheter från 2015.

Barns inflytande

NÄMNDMÅL

Förskolans arbetssätt utvecklar barnens förmågor inom samtliga läroplansområden

Förväntat resultat för stadsdelsnämnden

- Förskolorna uppfyller sina enhetsmål med förväntade resultat för barns inflytande.
- Målvärdet för indikatorerna och för kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen uppnås.

Resultat

Förskolorna har uppfyllt sina åtaganden och förväntade resultat och förvaltningen har uppfyllt årsmålet för indikatorn kopplad till nämndmålet.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende barns inflytande	91 %	91 %	88 %		2016

Förskoleundersökningen visar att barnen får inflytande över verksamheten.

Mitt barn uppmuntras i att ta egna initiativ och eget ansvar;

från 84 %, 86 %, 90 %, 89 % till 91 %.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Barns inflytande*.

En medvetenhet kring vikten av barns delaktighet och inflytande har uppnåtts. Pedagogerna har en tilltro till barnens kompetens och ger dem förutsättningar att ta ansvar. Pedagogerna utmanar barnen mer i samtal och diskussioner kring vad de tycker är viktigt på förskolan. Materialet är tillgängligt för barnen och de får möjlighet att vara delaktiga i utformningen av förskolans miljö. I förskolornas projektarbete utgår de från barnens intressen och behov vilket skapar inflytande och delaktighet.

På flera förskolor hålls morgonmöten tillsammans med barnen och det finns barnråd där de äldre barnen deltar. Pedagogerna synliggör demokratiprocessen för barnen genom att ha olika former av samlingar, samtal, barnens val och diskussioner. Flera pedagoger intervjuar barnen som en del i verksamheten. Barnen kommer mer till tals när de är i små grupper och de vågar då säga vad de vill göra.

Den pedagogiska dokumentationen har gett möjlighet till reflektion och analys tillsammans med barnen. Förskolorna betonar vikten av att använda den pedagogiska dokumentationen i arbetet. Den bidrar till att de kan följa barnens tankar och intressen och utgå från det när lärmiljön ska utvecklas. Pedagogerna har också blivit bättre på att ta med barnen i reflektionen kring projektarbeten och dokumentationer. Arbetet med pedagogisk dokumentation leder således till att barnens delaktighet och inflytande ökar.

Som framgångsfaktorer har pedagogerna lyft fram att förändra och utveckla miljön, reflektera tillsammans med barnen i mindre grupp och att ställa öppna frågor.

Personalen behöver ständigt och på ett medvetet sätt arbeta med vad barns inflytande och delaktighet betyder. De kan bli än mer aktiva i mötet med barnen genom att ställa frågor, lyssna, tolka, visa intresse, vara nyfikna och utmana barnen i deras utforskande värld. Balans måste också skapas mellan de styrda aktiviteterna och den fria leken.

Det finns en stark koppling mellan en stödjande lärmiljö och möjligheterna för barnen att ha ett reellt inflytande över sin dag på förskolan. För att öka likvärdigheten gällande barnens inflytande behöver förskolornas lärmiljöer ha samma utbud. Inventering av hur miljön ser ut och vad som behövs pågår med hjälp av checklistor och nu ska handlingsplaner skrivas.

Inom läroplansområdet *Barns inflytande* varierar resultatet på frågan *Mitt barn uppmuntras i att ta egna initiativ och eget ansvar* mellan förskolorna från 74 % till 100 %. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka. Skillnaden har minskat 5 procentenheter från 2015.

Förskola och hem

NÄMNDMÅL

Förskolans arbetssätt utvecklar barnens förmågor inom samtliga läroplansområden

NÄMNDMÅL:

Älvsjö är ett demokratiskt stadsdelsområde där invånarna har inflytande

Förväntat resultat för stadsdelsnämnden

- Förskolorna uppfyller sina enhetsmål med förväntade resultat för samverkan förskola hem.
- Målvärdet för indikatorerna och för kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen uppnås.

Resultat

Förskolorna har uppfyllt sina enhetsmål och förväntade resultat men förvaltningen har bara uppfyllt årsmålet delvis för indikatorn kopplad till nämndmålet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 4. Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning en avseende förskola och hem	85 %			87 %	87 %		2016
Analys							
Periodens utfall har sjunkit med 2 procentenheter från 2015. Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen har sjunkit både i staden som helhet och i Älvsjö. En låg svarsfrekvens kan vara en orsak till att utfallet blivit lägre.							

Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen har minskat från 74 % 2014, 76 % 2015 till 70 % 2016, vilket dock är 4 procentenheter högre än stadens genomsnitt. Svarsfrekvensen varierar från 51 % till 89 % mellan förskolorna. Skillnaden mellan förskolorna har ökat med 12 procentenhet från 2015.

Förskoleundersökningen visar att indexet avseende målområdet *Förskola och hem* har varierat från 81 % nöjda föräldrar 2013, 85 % 2014, 87 % 2015 till 85 % 2016.

Mitt barns utveckling och lärande dokumenteras och synliggörs;

från 72 %, 77 %, 77 % till 75 %

Jag har möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten;

från 86 %, 87 % till 85 %

Jag känner mig välkommen att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten;

från 82 %, 85 %, 87 % till 85 %

Jag har fått information om förskolans mål och arbetssätt;

från 88 %, 90 %, 91 % till 88 %

Jag upplever att personalen bemöter mig på ett respektfullt sätt;

från 89 %, 93 % till 92 %

Indexet avseende Kost, rörelse och hälsa:

Jag är nöjd med informationen jag får om maten på förskolan;

från 75 %, 79 % till 81 %.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts delvis för *Förskola och hem*.

Föräldrarna upplever att den föräldraaktiva inskolningen bidrar till en bra relation med pedagogerna, gott samarbete och insyn i verksamheten redan från början. De får också möjlighet att bekanta sig med andra barn och föräldrar vilket skapar delaktighet.

Pedagogernas förhållningssätt och bemötande har stor betydelse för hur klimatet blir på förskolan. Den dagliga kontakten vid lämning och hämtning är viktig för utbyte av information mellan förskola och hem. Dokumentationstavlor finns även ute på några av förskolornas gårdar.

Förskolorna delger föräldrarna sina enhetsmål och förväntade resultat på föräldramöten samt i veckobrev där olika aktiviteter som barnen är involverade i kopplade till förskolans enhetsmål visas i text och bild. Utveckling av rutiner för information till hemmen från förskolan är ett arbete som ständigt pågår. För att sträva mot förbättring måste pedagogerna reflektera över hur informationen ges och dra lärdom av föräldrarnas synpunkter.

Föräldrarna har fått kontinuerlig information i månadsbrev, enhetsnytt, på föräldramöten, genom dokumentationer, på utvecklingssamtal, via den dagliga dialogen samt på förskoleråden om hur förskolan arbetar. All dokumentation skickas också hem via mail så att föräldrarna i lugn och ro kan läsa och därefter komma med frågor och funderingar. Alla förskoleavdelningar analyserar sina resultat i förskoleundersökningen och diskuterar dessa tillsammans med föräldrarna på föräldramöten. Föräldrarna känner sig därmed delaktiga när de får vara med och reflektera om verksamheten.

Två av förskoleenheterna har visat sina projektarbeten i utställningar på medborgarkontoret dit föräldrar, far- och morföräldrar samt allmänhet bjöds in. Detta knöt samman förskola och hem på ett bra sätt.

Förskolorna har förskoleråd, som träffas ett par gånger varje termin där föräldrar, förskolechef och representanter för personalen för en dialog om olika verksamhetsfrågor. Även föräldramöten genomförs på avdelningarna då planering och utvärdering finns med på dagordningen.

Som framgångsfaktorer har pedagogerna lyft fram att de på föräldramöten visar powerpointpresentationer som synliggör verksamheten på ett tydligt sätt samt att de använder konkreta bilder och alster på utvecklingssamtalen för att synliggöra det enskilda barnets lärande. Viktigt är också att diskutera resultatet i förskoleundersökningen med föräldrarna för att belysa vad som kan förbättras och utvecklas.

Förskolorna behöver fortsätta att utveckla sättet att synliggöra hur barnens lärande dokumenteras så att föräldrarna känner att de vet hur förskolan arbetar för att stötta barnens utveckling. Pedagogerna bör också vid alla tillfällen använda sig av dokumentationen av barnens lärande som underlag vid samtal med föräldrarna för att synliggöra barnets läroprocesser.

Det finns i övrigt även ett system för att ta tillvara synpunkter och klagomål, som omfattar såväl förskolorna som förvaltningen i sin helhet.

Inom läroplansområdet *Förskola och hem* varierar värdet på indexet i förskoleundersökningen mellan förskolorna från 64 % till 97 %. Detta innebär att skillnaderna mellan förskolorna fortfarande är alltför stor och likvärdigheten måste öka. Skillnaden har minskat 13 procentenheter från 2015.

Samverkan med skolan

NÄMNDMÅL

Förskolans arbetssätt utvecklar barnens förmågor inom samtliga läroplansområden

Förväntat resultat för stadsdelsnämnden

- Förskolorna uppfyller sina enhetsmål med förväntade resultat för samverkan med förskoleklass.
- Målvärdet för indikatorerna och för kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen uppnås.

Resultat

Förskolorna har uppfyllt sina enhetsmål och förväntade resultat som är kopplade till nämndens mål.

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel förskolor som uppfyllt sina enhetsmål för	100	100	100 %		2016

Indikator	Periodens utfall	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
övergången till skolan					

Det finns ingen fråga i förskoleundersökningen som berör övergången från förskola till förskoleklass.

Bedömning och analys

Förvaltningen bedömer att målet har uppfyllts helt för *Samverkan med skolan*.

Flera förskoleenheter har låtit de blivande skolbarnen träffas vid flera tillfällen under våren för gemensamma aktiviteter. Barnen har på detta sätt fått möjlighet att knyta kontakter med barnen från andra förskolor. Detta har varit uppskattat av både barn och föräldrar.

Några förskolor har gått runt och tittat på de skolor som finns i området och lekt på skolgårdarna. De har också besökt några av de gamla förskolebarnen i skolan. Solbergaskolan har bjudit in blivande skolbarn med pedagoger till en julgransplundring.

Handlingsplanen för övergången förskola-skola revideras, vad gäller tidsplan och övergångsansvariga, av förskolechefer och biträdande rektorer inför varje läsår. Förskolorna skriver individuell dokumentation för varje barn samt en övergripande dokumentation om förskolans verksamhet inför övergången förskola-skola. När handlingsplanen följs av alla parter så blir det en tydlig och positiv övergång till skolan.

Samarbetet med skolorna har sett olika ut beroende på vilken skola förskolan haft kontakt med. I en förskoleenhet har biträdande rektor kommit till barnrådet och det har upplevts positivt av barnen då de fått möjlighet att ställa frågor om skolan. I de fall personal från skolan besöker barnen på förskolan så pratar de positivt om läraren och skolan efter besöket.

Barnen är mer delaktiga i samtalet vid överlämnandet till skolan när de är med och själva väljer ut den dokumentation som används vid samtalet med skolans pedagog. Barnen blir därmed också tryggare inför sin skolstart.

Som framgångsfaktor har pedagogerna lyft fram att barnen blir tryggare inför sin skolstart då de har skapat sin första kontakt med skolans personal på förskolan.

Förvaltningen har ännu inte utformat hur samarbetet också kan ske för de enskilt drivna skolor som ligger inom Älvsjö stadsdelsområde.

Kvalitetsindikatorn

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Personalens bedömning av "förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling"	3,5			3,75	3,7	3,8	2016
Analys							
<p>Resultatet har minskat från 3,75 till 3,5. Älvsjö ligger dock bland de stadsdelar som har högst resultat. År 2016 har verktyget för självvärderingen digitaliserats vilket har underlättat för pedagogerna men samtidigt har också tillägg och förändringar gjorts i verktyget. Detta har medfört att resultatet sjunkit i alla stadsdelar. Flera arbetslag har med tiden blivit mer kritiska i sina bedömningar när de blivit mer insatta i kvalitetsindikatorns olika kriterier och vad det innebär. Förskolecheferna och de pedagogiska ledarna har tillsammans också börjat diskutera förskolornas och enheternas självvärdering för att åstadkomma så likvärdiga bedömningar som möjligt.</p>							
År	Genomsnitt	Variation					
2013	3,63						
2014	3,77	3,07-4,64					
2015	3,75	3,00-4,44					
2016	3,5	3,1-4,2					

Värdet för indikatorn *Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling* var i genomsnitt 3,5 för 2016, vilket är en minskning från 2015. Värdet varierar mellan förskolorna från 3,1 till 4,2 för 2016. Detta innebär att likvärdigheten för det totala värdet har ökat från 2015.

2016 har verktyget för självvärderingen digitaliserats vilket har underlättat för pedagogerna men samtidigt har också tillägg och förändringar gjorts i verktyget. Den innehåller nu nya kriterier såsom *mänskliga rättigheter och barnkonventionen*. Begreppen är kända av personalen på förskolorna men nya i detta sammanhang. Enheterna har nu börjat diskutera barnkonventionen på ett medvetet sätt och involverat begreppen i de pedagogiska lärmiljöerna.

Flera arbetslag har blivit mer kritiska i sina bedömningar när de nu blivit mer insatta i kvalitetsindikatorns olika kriterier och vad det innebär. Förskolecheferna och de pedagogiska ledarna har tillsammans börjat diskutera förskolornas och enheternas självvärdering för att åstadkomma så likvärdiga bedömningar som möjligt.

De delar som flertalet förskolor inte når upp till i nivå 4 i de fem olika delarna är exempelvis;

- **Multimedia, informations- och kommunikationsteknologi** är tillgänglig för barnen och används aktivt i arbetet med barnens läroprocesser.
- Arbetet är genom ett aktivt arbete genomtänkt utifrån **de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen** på ett sätt som inkluderar alla barn.
- **Pedagogisk dokumentation** ger underlag för reflektion utifrån medvetna teoretiska ställningstaganden i ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta

medverkar till att arbetet utvecklas så att det ytterligare kan bidra till barnens lärande och verksamhetens måluppfyllelse. Både barn och föräldrar ges goda, varierade och flexibla möjligheter att vara delaktiga i den processen.

Pedagogisk miljö och material

År	Genomsnitt	Variation
2013	3,7	3,0-4,7
2014	3,8	3,0-4,5
2015	3,81	3,0-4,6
2016	3,6	3,0-4,5

Pedagogisk miljö och material är i genomsnitt högst värderat. Värdet har dock blivit lägre i jämförelse med 2015 men likvärdigheten har ökat.

Den pedagogiska miljön har stor betydelse för verksamhetens kvalitet. Förskolornas pedagogiska miljöer är till stora delar genomtänkta utifrån läroplanens olika målområden. Det finns dock skillnader i de pedagogiska miljöernas utformning förskolor och avdelningar emellan. Utemiljön behöver också utvecklas mer.

Skapande verksamhet och olika uttrycksformer

År	Genomsnitt	Variation
2013	3,8	3,0-4,6
2014	3,8	3,0-4,5
2015	3,84	3,0-4,6
2016	3,5	3,0-4,5

Skapande verksamhet och olika uttrycksformer är i genomsnitt relativt högt värderat. Värdet har dock blivit lägre i jämförelse med 2015 men likvärdigheten har ökat.

Förskolorna ger barnen tillgång till en mängd olika skapande uttrycksmedel som färg, form, lera, deg, papper, byggmaterial, återvinningsmaterial och naturmaterial. Dator och lärplattor används också av barnen. Även musik, drama, dans och teater finns med som uttrycksformer. Den skapande verksamheten behöver användas mer aktivt i det utforskande och temainriktade arbetssättet.

Barns språkliga och kommunikativa utveckling

År	Genomsnitt	Variation
2013	3,7	3,0-4,7

2014	3,7	3,0-4,5
2015	3,78	3,0-4,6
2016	3,4	3,0-4,5

Barns språkliga och kommunikativa utveckling är i genomsnitt relativt lågt värderat. Värdet har blivit lägre i jämförelse med 2015 men likvärdigheten har ökat.

Förskolorna stödjer barnens språkliga och kommunikativa utveckling genom de dagliga samtalen, högläsning och sång. Indelning i mindre grupper skapar tid för barnen att samtala, reflektera och att alla kan komma till tals och får känna sig lyssnade till. Språkdomen behöver fortsätta att implementeras så att dokumentationen av barnens förändrade språkanvändning blir underlag för fortsatta diskussioner och för den pedagogiska dokumentationen.

Barns matematiska utveckling

År	Genomsnitt	Variation
2013	3,6	3,0-4,2
2014	3,7	3,0-4,5
2015	3,64	3,0-4,3
2016	3,4	3,0-4,0

Barns matematiska utveckling är i genomsnitt relativt lågt värderat. Värdet har blivit lägre i jämförelse med 2015 men likvärdigheten har ökat.

Barnen ges möjlighet att jämföra, sortera, mäta, väga, uppskatta antal och så vidare. Matematiska begrepp behöver fördjupas och tydligare integreras i projektarbeten och i barnens lek. Förskolorna behöver synliggöra hur barnens matematiska tänkande utmanas aktivt och hur de får möjlighet förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande.

Naturvetenskap och teknik

År	Genomsnitt	Variation
2013	3,4	2,7-4,0
2014	3,6	3,0-4,5
2015	3,69	3,0-4,4
2016	3,4	3,0-4,0

Naturvetenskap och teknik är i genomsnitt relativt lågt värderat. Värdet har blivit lägre i jämförelse med 2015 men likvärdigheten har ökat.

Barnen ges möjlighet att utforska och få kunskap kring naturvetenskap och teknik. Några förskolor har naturvetenskapslådor innehållande material för att experimentera och detta har gett resultat liksom att pedagoger från alla enheter tidigare deltagit i *Förskolelyftet* 7,5 hp i naturvetenskap och teknik. Förskolorna behöver arbeta med hur de aktivt ska utmana barnens tänkande om naturvetenskapliga fenomen, samband och teknik.

Stadsdelsförvaltningens utvecklingsinsatser under 2016

Förvaltningens fortsatta kvalitetsutvecklingsarbete innefattade;

- *Fortsatt satsning på barns språk- och kunskapsutveckling*

Litteraturen har en given plats i förskolan som källa till språkstimulans, samtal och reflektion där högläsningen är ett viktigt inslag. Den internationella litteraturen har en viktig funktion för förskolans inkluderingsarbete. Ett utvecklingsområde var arbetet med flerspråkiga barn liksom det interkulturella arbetet.

"Läsglädje i förskolan" med barns läsning, lärande, reflektion och glädje i att berätta fortsatte under 2016 i samarbete med kulturförvaltningen genom Älvsjö bibliotek.

Handlingsplanen för arbetet med barns språk- och kunskapsutveckling hade reviderats och fortsatte under året att implementeras till all personal.

- *Öka likvärdigheten mellan förskolorna*

Förvaltningen såg fram emot att självvärderingen med indikatorn *Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling* digitaliserades under 2016. Detta har inneburit att bedömningarna också har blivit mer likvärdiga.

Mot bakgrund av resultatet i förskoleundersökningen för en fråga inom kulturområdet så måste pedagogerna bli än bättre på att synliggöra enheternas respektive mål, förväntade resultat och arbetssätt för föräldrarna. Resultatet mellan förskolorna varierade från 14 % till 91 % i föräldrarnas nöjdhet med hur förskolan ger barnet möjlighet att ta del av stadens kulturutbud.

Det saknas förskollärare på fyra avdelningar, två fler än 2015. Målsättningen är att det finns minst en förskollärare på varje avdelning. Personalbemanningen behöver således ses över ytterligare.

För att garantera klimatsmarta förskolor skulle de under 2016 uppnå nivå 1 i den vägledning för kemikaliesmart förskola som tagits fram av Kemikaliecentrum. Detta har krävt webbutbildning under året av såväl chefer som medarbetare.

- *Utveckla förskollärarnas nya ledarroll*

Förskollärarna har ett förstärkt ansvar att initiera, leda och stödja det pedagogiska utvecklingsarbetet och kvalitetsarbetet i arbetslaget på förskolan. En särskild satsning har därför påbörjats 2016 för att utveckla förskollärarnas nya ledarroll. Stockholms universitet har genomfört en uppdragsutbildning för 75 förskollärare med ledningsansvar. Utbildningen kallades *Ledarskap för förskollärare med ledningsansvar – Älvsjö* och innehöll föreläsningar, seminarium och workshop med tema *Ledarskap i förskolan, Ledarens roll i arbetslaget – grupputveckling och Samtalsmetodik, Konflikthantering och Interkulturellt ledarskap*.

Utbildningen har utvärderats i fokusgrupper då även behov av en fortsatt satsning togs fram.

- *Utbilda förskollärare till VFU-handledare*

Målsättningen i staden är att minst hälften av medarbetarna är förskollärare. Vid rekrytering strävar förskoleenheterna efter att det finns minst en förskollärare i varje arbetslag för att säkerställa att man har rätt kompetens för uppdraget. Som ett led i rekryteringsarbetet handleder flertalet förskolor totalt ett trettiotal studenter i deras VFU-del i förskollärarytbildningen.

Andelen förskollärare i Älvsjö har minskat de senaste åren. Fler förskollärare slutar än vad som börjar. Förvaltningen behöver därför satsa på att kunna rekrytera de studenter som går förskollärarytbildning och har sin verksamhetsförlagda utbildning i stadsdelens förskolor.

Stockholms universitet har under 2016 anordnat lokal introduktionsutbildning i VFU-bedömningsmodellen för 22 förskollärare samt handledarutbildning om 7,5 hp för fem intresserade förskollärare från kommunala och enskilt driven förskola i Älvsjö. Tanken var att de VFU-handledare som saknade dessa utbildningar skulle få den som kommunförlagd utbildning.

- *Införandet av Skolplattformen*

Införandet av den nya digitala skolplattformen kommer att kräva omfattande förberedelser. Ett nytt införandeprojekt ska utformas men arbetet med detta kommer att påbörjas först under 2018 och genomförandet sker våren 2019.

Stadsdelsförvaltningens analys av kvaliteten

Förvaltningen bedömer att förskolorna sammantaget har uppfyllt nämndmålen för läroplanens målområden *Normer och värden, Utveckling och lärande, Barns inflytande, Förskola och hem* samt *Samverkan med skolan*.

Föräldrarna är som helhet nöjda med sitt barns förskola men andelen har minskat från 88 % till 86 %. Sammantaget ligger Älvsjös resultat på delad femte plats i staden. Svarsfrekvensen i förskoleundersökningen har minskat från 76 % till 70 % och skillnaden mellan förskolorna har dessutom ökat med 12 procentenhet. Detta bidrar förmodligen till att resultatet blivit sämre för två läroplansområden.

Resultatet av förskoleundersökningen varierar mellan enheter, förskolor och arbetslag även inom samma förskola. Skillnaderna är för stora och de största finns inom målområdena *Utveckling och lärande* samt *Förskola och hem*.

Likvärdigheten måste öka och de goda exemplen måste fortsätta spridas mellan förskolorna.

Resultatet av självvärderingen visar att det har försämrats från 2015 men likvärdigheten har ökat i alla fem delarna. Detta är förmodligen ett resultat av de diskussioner som förskolechefer och pedagogiska ledare fört om hur kvalitetsindikatorns olika kriterier ska tolkas.

En jämförelse har också gjorts mellan resultatet i förskoleundersökningen och resultatet i personalens självvärdering. Vid denna jämförelse kan förvaltningen konstatera att det finns samstämmighet.

Det är ett relativt högt värde av båda föräldrar och pedagoger när det gäller den pedagogiska miljön (88 % respektive 3,6) samt skapande verksamhet och olika uttrycksformer (87 % respektive 3,5). För barns matematiska utveckling (83 % respektive 3,4) och för naturvetenskap och teknik (85 % respektive 3,4) så är värdet av både föräldrar och pedagoger relativt lågt. Däremot är det motstridiga värden vad gäller barns språkliga utveckling (87 % respektive 3,4) med relativt högt värde från föräldrarna och relativt lågt värde från pedagogerna. Skillnaderna är dock marginella.

Skolinspektionen har under mars 2016 gjort tillsyn av Älvsjös kommunala förskolor. Av beslutet framgår att Älvsjö stadsdelsnämnd både vad gäller förutsättningar för utbildning i förskola och utveckling av utbildningen i förskola uppfyller författningarnas krav inom förutsättningar för utbildning i förskolan.

Skolinspektionen granskade även kvalitén i förskolans pedagogiska uppdrag i förskolorna Solkatten och Rödkulla. Stadsdelsnämnden kommer under februari 2017 att redovisa vilka åtgärder som vidtagits eller planeras utifrån de utvecklingsområden som myndigheten identifierat.

Förvaltningen har arbetat intensivt med generella kvalitetshöjande åtgärder. Satsningen på fortbildning i pedagogisk dokumentation har börjat ge resultat. Den pedagogiska dokumentationen är ett viktigt redskap för att kontinuerligt följa upp och utveckla verksamheten. Den ska vara tillgänglig och användas i det vardagliga arbetet för att ge barn och personal underlag och överblick för att reflektera över lärandet och utvecklingen. Arbetet och lärandet i förskolan synliggörs därmed. Den pedagogiska dokumentationen är också ett stöd för självvärderingen, ger

föräldrarna information, skapar möjlighet för delaktighet och är en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Personalens fortbildning i projektet ”Läsglädje i förskolan” och tidigare i naturvetenskap och teknik genom Förskolelyftet har också medfört en högre kvalitet inom dessa områden i verksamheten.

Utvecklingsområden inom förskoleenheterna 2017

Förskoleenheterna har i sin analys av de förväntade resultaten, förskoleundersökningen och självvärderingsindikatorns olika områden kommit fram till följande utvecklingsområden;

- Språk-, matematik- och litteraturprojekt
- Introduktion till FNs barnkonvention
- Förståelse för diskrimineringsgrunderna
- Interkulturellt förhållningssätt
- Värdegrund
- Bemötande
- Informations- och kommunikationsteknik
- Pedagogisk dokumentation och synliggörande av barns lärande
- Projekterande arbetssätt
- Lärnmiljö och pedagogisk miljö med fokus på utemiljö
- Trygghet och omsorg
- Klimatsmart förskola
- Utveckla och effektivisera det systematiska kvalitetsarbetet
- Gemensam syn om barn, lärande och pedagogisk miljö.

Utvecklingsområden på stadsdelsnivå 2017

Förvaltningens fortsatta kvalitetsutvecklingsarbete innefattar;

- *Öka likvärdigheten mellan förskolorna*

Självvärderingen med indikatorn *Personalens bedömning av förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling (WKI)* har digitaliserats från 2016. Materialet är ett bra diskussions- och reflektionsmaterial som på sikt skapar en gemensam förståelse och har inneburit att bedömningarna blivit mer likvärdiga. Diskussioner måste fortsätta föras tillsammans med förskolechefer och pedagogiska ledare för att tolka kriterierna i nivåerna på ett likvärdigt sätt.

Mot bakgrund av resultatet i förskoleundersökningen för några av frågorna så måste pedagogerna bli än bättre på att synliggöra enhetens mål, förväntade resultat och arbetssätt för föräldrarna. Föräldrarnas nöjdhet med hur förskolan ger barnet möjlighet att ta del av och möta olika sorters kulturutbud på och utanför förskolan varierade 2016 från 22 % till 93 %. Nöjdheten med hur barnets utveckling och lärande dokumenteras och synliggörs varierade från 47 % till 91 %. Nöjdheten med informationen om maten på förskolan varierade från 50 % till 100 %. Nöjdheten med varierad och näringsrik mat varierade från 45 % till 100 %. Målsättningen är att likvärdigheten ska öka betydligt inom dessa områden.

Det saknas förskollärare på sex avdelningar, vilket är en ökning med två avdelningar från 2015. Personalbemanningen behöver således ses över än mer under året. Målsättningen är att det finns minst en förskollärare på varje avdelning.

För att garantera klimatsmarta förskolor ska de uppnå nivå 1 i den vägledning för kemikaliesmart förskola som tagits fram av Kemikaliecentrum. Nämnden har ansökt om medel för att dålig plast på förskolorna ska sorteras bort och en del material behöver bytas ut, exempelvis sovdrassar och köksgeråd. Målsättningen är att uppnå giftfria förskolor.

- *Vidareutveckla förskollärarnas nya ledarroll*

Förskollärarna har ett förstärkt ansvar att initiera, leda och stödja det pedagogiska utvecklingsarbetet och kvalitetsarbetet i arbetslaget på förskolan. En särskild satsning har därför påbörjats 2016 för att utveckla förskollärarnas nya ledarroll. Stockholms universitet har genomfört en uppdragsutbildning för 75 förskollärare med ledningsansvar. Utbildningen kallades *Ledarskap för förskollärare med ledningsansvar – Älvsjö* och innehöll föreläsningar, seminarium och workshop med tema *Ledarskap i förskolan, Ledarens roll i arbetslaget – grupputveckling och Samtalsmetodik, Konflikthantering och Interkulturellt ledarskap*.

En utvärdering av utbildningen har genomförts i fokusgrupper där 12 förskollärare deltog. De flesta ansåg att utbildningen gett en ökad trygghet och kunskap i att leda arbetslagen och att man fått verktyg för det fortsatta ledningsuppdraget.

De sammanfattande omdömena var att kursen varit rolig, lärorik, stärkande samt gett en större insikt om uppdraget och en bekräftelse i det man gör bra och tydlighet i vad man behöver utveckla.

Under 2017 går förskolan vidare i diskussioner om hur verksamheten kan ta tillvara och vidareutveckla denna kompetens.

- *Informations- och kommunikationsteknologi (IKT)*

I budgeten för Stockholms stad satsas på en ökad digital kompetens. Digitaliseringens möjligheter måste komma alla barn till del. Under perioden 2017-2019 ska Skoplattformen och GS/IT för utbildningsverksamheterna genomföras. Denna utbildningsinsats är ett led i förberedelserna för detta.

Studiecirklar ska köpas från Medioteket och leda till utveckling och lärande för pedagogerna så att de kan tillämpa och använda olika digitala verktyg i förskolans lärandeprocesser. Studiecirkelarna är inriktade på en kreativ användning av

lärplattans funktioner för bild, video, ljud och text. Alla deltagare ska vid kurstillfällena ha lärplatta med sig. Insatsen blir också ett viktigt komplement till vidareutbildningen i pedagogisk dokumentation.

Syftet är också att förskolorna ska kunna höja resultatet i den webbaserade kvalitetsindikatorn för förskolan (WKI).

- *Grundkurs i pedagogisk dokumentation*

Förskolorna betonar vikten av att använda den pedagogiska dokumentationen i arbetet. Den ger möjlighet till reflektion och analys tillsammans med barnen. Den bidrar även till att de kan följa barnens tankar och intressen och utgå från det när lärmiljön ska utvecklas.

De nyanställda medarbetarna ska få kunskap i pedagogisk dokumentation. Kunskaperna kan utvecklas och fördjupas då samtliga medarbetare fått kunskapen. Betoning i kursen ligger på pedagogens egen process där föreläsningar, arbete och reflektion i mindre grupp varvas med dokumentationsuppgifter från den egna praktiken.

Syftet med kursen är att vidareutveckla arbetssättet med pedagogisk dokumentation, som används för att synliggöra både barns lärande och pedagogens eget lärande. Syftet är också att förskolorna ska kunna höja resultatet i den webbaserade kvalitetsindikatorn för förskolan (WKI).

Förslag till kommunfullmäktige

Staden har börjat utarbeta gemensamma metoder för rekrytering, kompetensutveckling och karriärvägar. Förvaltningen menar att följande områden ska prioriteras;

- Kompetensutvecklingsinsatser för förskollärare och stärka deras pedagogiska ledarroll
 - IKT – gemensamma satsningar på kompetensutveckling för att genomföra den fortsatta digitaliseringen inom förskolan.
-